

Víctor Català
SAMOTA

iz katalonščine prevedla Simona Škrabec

Original romana *Solitud* je izhajal kot osem strani dolg feljton v barcelonski reviji *Juventut* med 19. majem 1904 in 20. aprilom 1905. Pod moškimi psevdonimoma Víctor Català ga je pisala Caterina Albert i Paradís.

1. Vzpon

Kmalu po Ridorti sta ujela lojtrnik, ki je šel isto pot, pa je Matias, ki se je rad izognil vsakemu naporu, voznika vprašal, ali bi ju potegnili gor do prelaza. Nasmejani kmet, ki je bil vesel, da bo imel koga za klepet, mu je takoj naredil prostor spredaj zraven sebe, Mili pa je rekel, naj zleze gor zadaj, kjer se bo lahko udobno zleknila. Hvaležno je pogledala neznanca. Čeprav je imela sicer trden korak, je bila utrujena. Soprog ji je namreč natvezel, da je od Llisquentsa, do koder sta se pripeljala s pošto kočijo, do Ridorte le slabe pol ure hoda. A hodila sta že petkrat po četrto ure, ko se je končno pokazal zvonik vasi na zelenkastem griču: in od tedaj pa do trenutka, ko sta trčila na voz, je minil še dodaten četrto. Ubogo dekle je trpelo zaradi sončne pripeke, prahu in tudi nejevolje, da je bilo vse razdraženo.

Namestila se je v gnezdecu na rogoznici, culico z oblekami je stisnila k sebi in se s hrbtom naslonila na stranico. Ko je bilo to opravljeno, si je brž razvezala ruto, ki ji je zakrivala obraz kot streha, jo zgrabila za vse štiri ogle hkrati in se tako nekajkrat udarila po licih. Vročje ji je bilo in z mokro rutico si je osvežila tilnik in čelo, da jo je sladek srh oblil po celem telesu: ruta ji je služila tudi kot pahljača, tako da se je kmalu počutila spočito in zbrano ter je začela opazovati lepote gorskih poti, o katerih ji je Matias tolikokrat pripovedoval.

Ozrla se je okrog sebe. Za vozom se je v dolino podila cesta, ovinčasta in polna lukenj, z globoko ugreznjenimi kolesnicami in kupčki strjenega blata, ki so se pod težo vozov počasi razkrajali, a tako zelo počasi, da so se šele sredi poletja povsem zravnali z zemljo. Poleti je bila prašna cesta mehka kot žimnica, jesenska deževja so jo pa spet povsem razbrazdala.

Na levi strani voza se je dvigovala grmača, na vrhu je bila debelejša kot spodaj, kot bi bila tik pred tem, da se zruši na pot. A tudi

podporne stene suhozida so bile nevarno zrahljane, tu in tam hudo vzbočene. Pobočje je bilo posejano s terasami, kjer so divje rasle presušene agave, ki so s suličastimi listi in pokončnim socvetjem prebadale prostor. Spet drugje je bilo videti tamariše, ki so trepetali v vetru. In ravno v tem času se je grmičevje črnega trna odelo v belo tančico, drobno cvetje sredi zašiljenih trnov.

Na drugi strani, kak seženj in pol pod cesto, je ležala dolina Rirdorte, ki je z vseh strani objemala hribovje. Razdeljena je bila na enakomerno posejane parcele kot šahovnica. Samo na njivah, ki so imele zalivalni sistem, je kaj raslo. Bile so pravi zaklad, ki so si ga prebivalci mesteca kos za kosom razdelili med seboj po načelu starih pravil dednega zakupa. V tem času je bilo povsod videti radostno svetlikanje svežih poganjkov, ki so se odražali na rjavkasti podlagi prsti. Žarki sonca so se lesketali na gladini kanalov, kot bi kdo delal zajčka z ogledalcem.

Mili je toliko lepote vzelo sapo. Kot hči drugačne ravnice, kjer je komaj kaj uspevalo zaradi pomanjkanja delavnih rok, vode in gnojil, skorajda ni mogla verjeti svojim očem. Prepričana, da jo je domišljija zapeljala v privid, si ni mogla predstavljati, da se ji bo dolina, stisnjena med gosto poseljen hrib in golo, kruto, kamnito pobočje, razkrila tako živa in plodna. Niti koščka neobdelane zemlje nikjer, nobene nekoristne rastline, ki bi poljem odžirala potrebne sokove! Zemlja, prekopana ped za pedjo, je brstela pod lopatami in motikami, pravi božji dar, tako plodovita, da je pokala od sposobnosti ljubezni in dobrih želja!

V Milinih krajih so kmetje nasprotno pazili, da je bila razdalja med enim in drugim poljem čim večja. Visoke ograje iz suhozida so bile grajene široko, prerasle z robidovjem in kdove čim še. Na njih so kuščarice poležavale na soncu, medtem ko je majhen trop shujšanih krav mulil porumenelo travo. Krave so kazale rebra kot kakšni okostnjaki, kosti v križu so jim tako ostro izstopale, da je

bilo človeka strah, da mu bodo predrle kožo. Tukaj pa ni bilo nikjer videti ene same glave živine, ki ne bi bila lepo gojena, in tudi ljudi se je trlo. Bili so tako gosto posejani kot prsti na roki: množica žensk je bila raztresena po pokrajini, kot bi bile figurice na velikanskem igralnem polju. Ves čas so se premikale, si dale kaj opraviti in se sploh trudile kot čebelice, da bo zemlja prekopana, da bodo iz vodnjakov načrpale dovolj vode, da bodo brž nabrale svežo zelenjavo, nekatere so za hip počile v senci figovca: vse so imele spodrecana krila in obraze skrite pod rutico, roke in noge pa gole, da jim je sonce krepilo zagorele ude.

Pogled na vse te ženske je vzburil toplo dušo kmetice. Prevzelo jo je hrepenenje, nekakšna sladka sla, da bi skočila z voza, se sprehodila med vrtilčki in še sama zakopala prste v mehko zemljo, se poigrala z vlažnimi listi, medtem ko bi voda žuborela med rogozom, ki je s ponosnimi cvetovi zlatil bregove.

Matias je imel prav: Ridorta je ležala sredi lepe in nasmejane pokrajine. Naselje se je grmadilo na hribčku, obdanem s slikovito ravnico: če je bilo vse to tako radostno, potem že ni moglo držati svarilo, da je romarska cerkvice turoben kraj, kot jo je opozoril znanec, ki je to prišel posebej povedat. Mila si jo je zamišljala kot gnezdece, obešeno na drevesu, predstavljala si je, kako bo skozi okno lahko opazovala prelesto pokrajino, ki bo ležala kot razgrnjena pred nogami. Oh, če bi sčasoma zmogla narediti takle vrtilček, na katerem bi lahko gojila zelenjavo, potem ne bi bilo več tako hudo, da je za vedno zapustila dom!

Zaradi takšnih misli se je razživila, obrnila se je, da bi vse to povedala možu: a so se pred njo kot stena dvigovala pleča obeh moških, besede so se ji raztopile na jeziku, namen, da pokuka na plano, se je hitro spremenil v bojazen živalce, ki se skriva v brlogu.

Moža sta mirno razpredala, in ne da bi se sploh zavedala, sta ponavljala besede mraz ..., turobnost ..., telički ..., preveč visoko

gori ..., a ni bila dovolj pogumna, da bi prisluhnila, o čem govorita. Srce in misel sta ji bežala z voza, počutila se je, kot bi padala. Navdušenje je izpuhtelo, pokrajina je bila ravno tako lepa kot prej, a je ni več dovolj zamotila, da bi se prepustila sanjarjenju. Otožno je obrnila pogled proti nebu: sinjina je bila kot gromozanski baldahin, ki se je tako bleščal, da ji je ranil žejne oči ... Skozi režo med obema postavama je pogledala v pokrajino pred vozom: vse je bilo zeleno, kot bi kdo razgrnil mehko preprogo ... Ponovno se je ozrla v hrbet obeh možakov: kmet je bil koščen in suhljat kot krave, ki so se pasle na domačih ravninah. Nosil je trikotažno majico, ki ga je tesno objemala, kot bi bila koža, dišal je po znoju in zemlji. Drugi hrbet je bil širok in mehak kot blazina. Zdelo se je, da bo črno suktnjo, ki je možaka stiskala v sebi, razneslo. Od ene pazduhe do druge se je blago napenjalo, da se je zdelo, kot da bo obleka vsak trenutek počila.

Kako se je ta človek zredil, odkar sva poročena! je pomislila Mila. Vsa oblačila so mu bila namreč premajhna in videti je bil smešen kot kakšno s slamo nagačen kurent. Celo suktneni klobuk, ki mu je prej tako lepo pristajal, se je počasi spremenil v potlačeno čepico podeželskega farja. Pod pokrivalom sta mu na obeh straneh štrlela uhlja, rdečkasta in prozorna, in ker ga je opazovala proti svetlobi, sta se ji zdela kot ročaja na vrču iz debelega stekla. Malo nižje, kjer se je končal rob polikanega ovratnika, je tilnik, še bolj poudarjen zaradi črnine površnika, meseno izstopal, hladen in krut kakor marmor.

Njuna senca je Milo kot plašč zagnila v hlad. Na ležišču, postlanem z rogoznico, se je počutila varno. Telo je zvila v klopčič in se sprostila.

Voz je medtem počasi racal naprej, tako počasi, da se je zdelo, da se sploh ne premika, kot bi bil njegov edini namen potlačiti strnjene robove blata na cesti. Od trenutka, ko je v daljavi opazila drevo, pa do takrat, ko so ga pustili za sabo, bi lahko mirno odmolila dober

del rožnega venca: vsa ta počasnost je omilila dekletovo navdušenje. Mislila je edinole na to, da bi v miru nekam legla in zaspala.

Pogled na oba hrbta ji je bil neprijeten, naveličala se je tudi živih barv vrtičkov in sinjine neba, začel jo je boleti vrat, ker se je ves čas ozirala naokoli. Stresla je glavo, kot bi hotela pregnati bolečo otrplost. Poskusila se je zravnati, se udobneje namestiti. S hrbtom se je naslonila na stranico in opazovala preprogo pod seboj: bila je prelepa, čeprav tako scefrana, da se je spremenila v redko mrežo rumenkastih vlaken. A ker se je skozi nje precejala svetloba, ki se je lomila na skalah, je bila videti narejena iz rumene svile in pretkana z zvezdami. Sprostila se je, pred očmi ji je zaplesala rdečkasta tančica, ki se je prelila v modro, potem črno ...

Prebudila se je, ko jo je nekdo stresel za rame.

– Oh! Kaj pa je? je zamrmrala vsa iz sebe.

– Pohiti, treba je dol! ji je zaklical soprog. Stal je pokonci na zaustavljenem vozu.

Pretegnila se je, se majavo dvignila in potem sta skupaj skočila dol.

– Da mi boste zdravi ostali, prijatelj! In bog lonaj!

– Tudi vam želim zdravja, dragi puščavnik! In vaši družici tudi!

Ob priložnosti vaju pridem obiskat k Svetemu Ponciju!

– Pridite, seveda. Vas bom povabil na kozarček ...

– Hvaležen vam bom za požirek ... Pa kmalu nasvidenje!

– Na svidenje!

Kmetov obraz je sijal kot zloščeno dno kotla, ko je raztegnil usta v nasmeh; vzela si je čas, da je zategnil vajeti, kot bi bile narejene iz gume, potem pa pognal konja z umirjenimi klici:

– Iha ...!, iha ...! Voz se je počasi odmajal po cesti. Mož in žena, soprog in soproga, sta gledala, kako se oddaljuje. Mila se je naslonila ob suhi zid iz nakopičenega kamenja. Počutila se je, kakor bi bila začarana.

– A si ga slišal, je mirno pripomnila, rekel ti je *puščavnik* ...
– Ker sem mu povedal, da bova skrbela za romarsko cerkvico.
– Migreno sem dobila od tega ... je dodala in se zazrla nekam v daljavo.

– Od česa?

– Od vsega tega ... Kako naj ti to vendar natančno razložim! Zdi se mi, da to ni poklic za mladega človeka ... To je služba za starca ali pa za pohabljenca ...

– Kako si vendar neumna ...! Tudi to je poklic, in sicer nič drugačen od drugih.

In je s petami udaril ob tla, da bi si tako poravnal hlačnice, ki so se mu nabrale okrog kolen.

Mila si je prav tako otresla krilo in pri tem zavzdihnila.

Ko so mu hlačnice pokrile gležnje, je Matias culico, v kateri je imel nekaj kosov oblačil, zavezal na konec palice in si jo oprtal na rame.

– A sva pripravljena?

Mila je svojo culico potisnila pod pazduho.

– Sva.

Po nekaj korakih se je suhozid končal in obzidana cesta se je spremenila v stezo. Pot je bila globoko vrezana v sedimentni konglomerat gore. Bila je neravna, na dnu je ležalo vse polno odkrušenih prodnikov, gladkih in spolzkih: bila je to le ena izmed neštetihi gub, ki so se razpredale po gromozanskem čelu kamnitega pogorja, pogorja, ki so ga v silovitih zimskih nalivih brazdale in spirale nebeške solze.

Nadaljevala sta po poti: on si je požvižgaval, medtem ko je ona drobila za njim in se ves čas ozirala naokrog.

Nista še naredila petdeset korakov, ko se je že ustavila.

– Kaj si že omagala?

– Kako je strmo!

– Ja, saj ji pravijo Vratolomna steza. Pozimi ne prideš gor ...

– Še huje lahko postane?

– To ni nič! Saj sva komaj začela hoditi!

Toda ker je v njenih očeh opazil senco dvoma, je veselo dodal:

– Če bi vedela, kakšno je šele Črno brezno! Kako bi šele tam so-pihala!

– Mar so tukaj vse poti take?

– Zdaj hodiva po žlebu, draga moja! Položna pot se odpre više, šele nad Muransom, vzponi so strmejši, drži. Danes se ti pot zdi naporna, ker gore nisi vajena, a ko se boš privadila, ne boš hotela nikamor drugam. A vidiš? Navzgor je res huje, kot bi človek plezal po lestvi, navzdol pa gre samo od sebe: kot bi se spustil po vrvi, noge se sploh ustaviti ne morejo in pot prehodiš, kot bi mignil.

Zavzdihnila je in spet sta začela hoditi. Prodniki so jima polzeli pod nogami, robidovje, ki je raslo ob robu, se jima je zatikalo v oblačila kot kremplji.

Ščasoma je tudi on prenehal žvižgati, njej pa se je culica kmalu zdela težja kot kamen. Naredila je še petdeset korakov, nato se je brez sape naslonila ob skale.

Matias, ki je hodil spredaj, se je ozrl.

– Kaj je že spet, dragica?

– Ne morem ... več ...

– Verjemi mi, da se ne smeva obirati; kmalu bo sonce začelo zahajati.

– A manjka še dosti?

– Seveda manjka! Saj sva šele dobro začela ...

Prestrašila se je.

– Ježeštana ... Da sva šele začela, čeprav sem na nogah že od štiri-rh jutraj!

Bruhnil je v smeh.

– Šele začela sva se vzpenjati, ljuba moja ...! Ne skrbi, bova že še prišla pravi čas. Obrnil se je, da bi nabral nekaj lobodike, ki je rasla ob poti.

Mila je vanj zapičila punčice svojih oči, polne nezaupanja in odpora.

Pa menda ne bo imel prav tisti znanec, ki me je svaril, da me bo tale moj soprog tudi tokrat prevaral s svojimi večnimi obljubami! je pomislila in pri tem obstala na robu steze, ker je ob tej misli začutila bolečino, kot bi se ji žebelj zaril v srce.

Spodbujal jo je.

– No, le pogumno! Še malo stisni zobe, saj bova kmalu na cilju.

– Če ne bi bila culica tako ...!

Matias se je pretvarjal, da je ne sliši. Molče sta se vzpenjala naprej.

Steza je bila vedno strmejša in čedalje težje prehodna: noge so ji drsele na spolzki podlagi iz prodnikov, morala se je oprijemati grmovja ob robu, da ne bi padla. Oba sta tako soplela, da so se kuščarice pred njima prestrašeno razbežale na vse strani. Bodeči listi lobodike so ju udarjali po obrazu, bila sta razgreta in potna. Matiasu je polsteni klobuk zdrsnil na tilnik, zlikan ovratnik je zmečkan spominjal na pohojeno muho.

Pot je bila spet obzidana in le tu in tam je bil v kamnitem zidu prehod v obdelane nasade. A grmača se je kmalu spet dvignila in ju z obeh strani zaprla v žleb. Znašla sta se v ozkem prostoru, nista videla drugega kot žareč jezik neba nad glavo. V nekem nasadu sta opazila par, ki je počival v senci pod oljko, ona je še vedno držala motiko v roki, kmet pa je ravno sedal v senco, da se odžjeja.

Živina se je z repom otepala muh in se prestopala; kmet je v roki držal čebulo, ki je bila velika kot pest, zraven sebe je imel putrih iz črne gline. Oljka je sklenila veje nad njegovo glavo in tako stkala obok iz srebrne svile, med brazdo in brazdo pa je prekopana zemlja kazala široke proge rdečkaste prsti.

Mila je nevoščljivo pogledala kmeta in zamrmrala:

– Če bi si le upala prositi za požirek vode ... Grlo imam suho kot kresilna goba!

– Jaz tudi ... Pa pojdiva do njega!

Stopila sta v oljčni gaj, popila požirek, malo poklepetala. Matias je ponovno povedal, da sta namenjena k romarski cerkvici, in Mila je pri tem ponovno začutila nemir, ne da bi vedela, zakaj.

Potem sta se znova lotila vzpona. Zlizani in spolzki prodniki so jima plesali pod nogami, z obeh strani sta bila obdana z zidovjem, preraslim z robidami in s podobnim bodečim rastlinjem, v katerega sta se ves čas zabadala, kot bi ju s kremplji napadale ponorele zveri.

Matiasa je stresel kašelj in ptiček, ki je junaško stal na konici agave, se je prestrašil in odletel med čivkanjem, ki je odmevalo na vse strani.

Čeprav je bil žleb v senci, je tudi v globoki zarezi vladala poletna sopara. Mili se je srajca lepila na hrbet. Bila je tako premočena, kot bi jo pravkar potegnili iz škafo za pranje perila. Srce ji je pospešeno bilo.

Nenadoma je pot zavila pod ostrim kotom in se pognala v višino, da bi premagala visok rob. Mila je začudeno vzkliknila, saj ji je trup zalila močna sončna luč, medtem ko so bile noge še vedno ujete v temni grapi.

Ozka steza se je torej končala, a odprle so se nove poti. Steza se je tu razcepila na troje v obliki na glavo obrnjenega ipsilona: poti sta vodili navzdol, kot bi tvorili ogromno streme na pobočju gore, tretja se je nekoliko postrani še naprej vzpenjala. Na razpotju je bila majhna planota, v tistem času dneva oblita s soncem, kakor bi ležala spodaj v dolini.

– Tukaj lahko malo počijeva, je rekel Matias.

Mila ni počakala, da predlog ponovi. Sesedla se je na tla, utrujena, izčrpana. V sencih ji je bilo, noge so ji zatekle. Zdelo se ji je, da jo trese mrzlica.

Pogledala je škorenjčke: uničeni so bili! Nikoli več jih ne bo mogla vrniti v prejšnje stanje ... In pomislila je tudi, da bi si lahko bila obula špagarice s podplatom iz krepke konopljine vrvi, če bi ji povedal, po kakšnih poteh bosta hodila, namesto da je takole uničevala čevlje, ki jih je dobila za poroko ... edine, ki jih je imela.

Da bi premagala jezo, je dvignila glavo.

Na desni je ležala grapa, ki je padala v globino kot luknja v vodnjak. Zdelo se ji je nemogoče, da sta po tej poti prilezla do sem. To ni bila pot za človeka zdrave pameti, samo koze in tihotapci so se lahko lotili takšnega vzpona.

Po strminah nad žlebom so rasle oljke z razbrazdanimi debli; na drugi strani pa je bilo samo skalovje, preraslo z nizko garigo in timijanom v cvetu. Vonj, ki ga je raznašal veter, je vel kot angelska sapa.

Na levo je vodila položna pot in se kmalu skrila v gube gore: pot na sredini pa je peljala naravnost na vrh v obliki ženske dojke. In na vrhu, ravno na konici, je stal predzgodovinski menhir, tako da je imela gora res čisto pravo bradavico. Vrh se je strmo dvigal nad planoto in s svojo obliko jasno izstopal na vedrem nebu. Ob vznožju *bradavice* je bilo videti nekaj v skalo vsekanih kiklopskih stopnic in nad njimi je stal odlomljen železni drog, že močno načet od rje, ki je bil pokončno vrezan v živo skalo.

– Veš, kje sva? jo je vprašal Matias.

– Kako naj pa to vem, če še nikoli nisem bila v teh krajih?

– Povzpela sva se na Mali vrh. Saj veš, da ima pogorje tri vrhove: Veliki vrh, Vrh svetega Poncija in tegale tu. In tem skalam tule – s prstom je pokazal na *bradavico*, ki sta jo imela pred nosom – pravijo Mavrski stolp. Menda je tukaj nekoč mavrski kralj nastavlil

stražarja, ki je moral od jutra do večera varovati pobočje pod seboj. Ni smel odvrniti oči ali se premakniti cel božji dan, drugače mu je grozila smrtna kazen.

– Kje je pa cerkvice?

– Tamle spodaj, za tabo, na drugi strani Malega v... Vstani, ti jo bom pokazal, od tu jo boš lahko lepo videla.

Brez prave volje se je dvignila. Obrnil se je s hrbtom proti planjavi in pokazal v smer, iz katere piha podsončnik.

– Na tisti temni gori tamle?

– Ne; tisto je Veliki vrh. Še malo dlje poglej. Vidiš začetek Črnega brezna, ki se zdi kot povoj, objemajoč tisto nižjo goro tamle? To je žleb, ki se začne na Prelazu svetega Poncija, in malo pod njim stoji cerkvice.

– Ljubi bog! Do tja se morava še povzpeti?

– Ne, dekle moje! Midva se bova odcepila na prvem obronku: tam se začne stezica, ki ...

– Pa se iz cerkvice vidijo čudoviti vrtovi v dolini spodaj?

– Iz cerkvice ... ne. Vidiš jih lahko od tu spodaj.

Matias je prečkal planjavo in se povzpel po stopnicah do razgledne točke. Mila je nameravala pohiteti za njim, a je noge niso ubogale: vsaka stopnica je bila vsaj za seženj visoka.

– Bog pomagaj, kakšne stopnice!

– Mavri so jih izsekali ... Le pogumno! Tule se primi in potem takole ...

Mili se je zavrtelo pred očmi. Pred njo se je odprla neskončna planjava in zdelo se ji je, da je v tem breznu ujeta praznina sveta. Daleč, zelo daleč spodaj se je raztezala rodovitna dolina Ridorte v zlati luči pomladnega popoldneva, za njo je bilo videti še neko drugo, večjo ravnico in povsod raztresene vasice, tesno stisnjene druga k drugi kot jata golobic, posejane med pašniki in gozdički, prepredene s

cestami: dokler se ji pogled ni izgubil v nejasnih, modrikastih meglicah na obzorju.

Pobožno je sklenila roke.

– Kakšen prekrasen razgled!

– A ti nisem rekel, da ti bo vseč? Bil je zadovoljen in hitro ji je naštel nekaj imen vasic in vrhov, ki jih je bilo mogoče opaziti.

Mila je bila očarana, premagana. S pogledom je poskusila objeti široko obzorje, kot bi si hotela vtisniti v spomin vsako podrobnost. Še dolgo bi nepremično stala tam, če ji ne bi Matias, ki je skakal s skale na skalo, v smehu zaklical:

– Se še kar nisi nagledala, deklica moja?

Vprašanje jo je vrnilo v resničnost; ampak preden se je z obžalovanjem spustila z razgledišča, se je še enkrat ozrla na pokrajino in se pustila znova očarati.

Steza, ki je vodila na vrh gore, ni bila tako strma kot žleb. To ni bilo korito, pokrito s prodniki, pot je bila namreč vrezana v živo skalo, a tako polna razpok in robov, da so človeka podplati boleli še bolj kot pri hoji po prodnikih.

Med kratkim odmorom sta pozabila na utrujenost, ko pa sta začela spet hoditi, nista imela nobene želje po pogovoru. Vzpenjala sta se in pogled molče upirala v tla: Mila je poslušala sopenje moškega pred seboj in premišljevala o tem, da jo moti, ker se je v tako kratkem času tako močno zredil.

Kaj, če ima pa tako zdrava jetra! Veselo se redi, kmalu bo zajeten kot sinji kit!

Začutila je, da bo moško bitje pred njo, zdaj sveže kot skuta, kmalu opešalo. Matias bo začel trpeti zaradi astme.

In takrat se je Matias nenadoma brez razloga ustavil.

Ko ga je dohitela, je vanj zapičila hladen pogled in mu suho zabusila:

– Lahko bi mi povedal, da bova toliko časa hodila, bi vzela s sabo kaj za pod zob ... Lakota me črviči ...

– Le pogumno, punca moja! Še korak je do stezice, in ko prideva do nje, sva skorajda že doma.

– Saj te poznam in vem, kako meriš razdalje, mu je žalostno odvrnila.

Ni ji odgovoril in spet sta molče nadaljevala.

Toda tokrat je Matias govoril resnico: čez nekaj metrov sta prišla do stezice.

– Če hočeš, se lahko spet malo ustaviva, je rekel.

– Huje me trpinčiš, kot če bi bila duša v vicah! mu je zabrusila v jezi.

Sedla sta. Matias je izvlekel tobačnico in si zvil cigareto. Žena si je snela ruto z glave, jo stresla, in ker ni bilo več vroče, si jo je rahlo zavezala okrog vratu.

Pred seboj sta imela pobočje Svetega Poncija. Gora se je na eni strani dvigala v višave, ozarjena z žarki zahajajočega sonca, na drugi strani pa je drsela v brezna in previse, ki so se polnili z modrikastimi sencami.

Nista več videla planjave, s katere sta prišla. Nebo se je razpenjalo od enega konca obzorja do drugega, imelo je barvo sivega bisera in le na robu je bilo še rahlo pozlačeno. Oblaki so se bleščali, kot bi bili narejeni iz biserovine, in se v tropih zelo počasi premikali od leve proti desni ter pri tem spreminjali obliko in odtenke. Mila jih je mirno opazovala, dokler ni med njimi odkrila temne pikice, pikice, ki je počasi rasla in rasla ...

– Kaj pa je to? je vprašala Matiasa.

– Najbrž jastreb.

– Zdaj lebdi na robu gore.

– Ravno nad Nino ... Najbrž je zavohal mrhovino. Družina, ki živi na kmetiji tik pod vrhom Nine, namreč rada pomeče v brezno vse tisto, česar ne potrebuje več.

– Zakaj pa se vrhu tako reče?

– Ker se iz daljave včasih zdi kot glava dekleta, ki ima lase spete v trd repek. Nekoč ti bom pokazal, da je res tako, iz El Brama se dobro vidi obris gore ... Ob zori je gora modra, da jo komaj lahko ločiš od neba in deluje kot naslikana.

Matias je utihnil in se zazrl nekam v daljavo. Mila je pomislila, da bi vsak, ki bi ga zalotil v takšnem trenutku krotke sproščenosti, njenega moža imel za človeka, ki mu lahko slepo zaupaš. Kot bi začutila piš vetra, se je ravno ob tej misli zdrznila in se obrnila proč od njega.

Matias je vstal s prižgano cigareto v ustih in se napotil po stezici.

Steza je bila ozka in zglajena, kot bi se po njej dolga stoletja kotalila kolesa ogromnega voza. Tudi ta pot je vodila proti vzhodu. Že po nekaj korakih sta pred seboj uzrla gromozansko gmoto Velikega vrha, ki je popolnoma zapolnila obzorje. Vrh je vladal nad prostorom kot kak samodržec. Pokrajina je bila zavita v čudovite modrikaste meglice, ki so se valile iz globočin in previsov. Veličastnost prizora je Milo povsem prevzela.

Z oddaljenega Vrha je do njiju prodiral nenavadno hladen veter, kot bi napovedoval zimo. Neprijetno je presenetil Milino telo, še toplo od pomladnega sonca. Začutila je nenadno željo, da bi se vrnila nazaj v dolino. Tako močno jo je prevzela, da se je ostro ustavila. Tedaj je zaslišala topo bučanje, ki je prihajalo kdove od kod, kot sopenje ogromne speče živali.

– Kaj je ta hrup, Matias? ga je prestrašeno vprašala.

– Šumenje hudournika, ki požira vodo iz El Brama. Pravijo mu Krvavi potok.

Te besede so Milo opomnile, da ji je mož pripovedoval o zdravilnih vreclih, ki so ljudem vračali apetit in tako ozdravili ljudi in živali vsake šibkosti ali podhranjenosti: voda je zdravila skrofulozo, herpes, gnojne rane, drisko, maligne izpuščaje ...

Vzpon po stezi, ki se je vila navzgor v serpentinah in obkrožila Veliki vrh, ju je počasi pripeljal do krajev, kjer so vladale hladne sence, medtem ko je Mila premišljevala o boleznih in čudežnih ozdravitvah.

Nenadoma se je ustavila in se obrnila. Prevzel jo je čuden občutek. O, Mati božja, kako dolgo pot sta vendar prehodila!

Pod seboj ni videla drugega kot valovanje gora, valovanje ogromnih, tihih vrhov, ki so legali spat in so se poskrili v temačno tišino večera. Ta se je kot črna megla razlivala povsod in zavila pokrajino v mrtvaški prt.

Mila je v modri puščavi iskala veselo sled dima, ki bi se dvigoval iz domačije, obris človeške postave ... a ni odkrila prav ničesar, niti najmanjšega sledu človeške prisotnosti.

– Kakšna samota! je zamrmrala vsa prestrašena in začutila, da je njeno srce še hladnejše kot vsa osojna pobočja, ki jo obdajajo.

2. Mrak

Ob prvem udarcu kamna ob vrata se je zaslišalo glasno lajanje psov v hiši. Kot odgovor se je oglasil lajež, ki je prihajal iz nedoločne teme vseokrog njiju.

Mila je prestrašeno zgrabila moža za laket, on pa se je pri tem prijazno smehljajal.

– Pehte se jezijo. Kdor jim pride blizu, ga raztrgajo na kose.

Milina groza je ob tako čudni pripombi narasla, a tega ni pokazala, saj je kljub besnemu laježu zunaj za hišnimi vrati zaslišala pospešene korake. Medla svetloba je oplazila steno, v katero so bile zapichnete črepinje in zabiti žebliji, nekaj je težko zarožljalo in po nekaj trenutkih tišine je nedoločen glas zastavil pričakovano vprašanje:

– Kdo pa trka pri nas ob tej uri?

– Odprite, Gaieta ... Midva sva.

– Kdo ste rekli?

– Jaz in moja žena, Gaieta ...! Mirno lahko odprete.

Nekaj minut je bila tišina.

– Zakaj sta pa tako dolgo hodila? se je zaslišalo od znotraj.

– Ženi je zdrsnilo in se je potolkla, zato sva se zamotila.

Mila, ki se je naslanjala na moža, mu je v uho zašepetala:

– Zakaj pa tako dolgo traja ...?

– Ker ne zaupa ... ji je odgovoril Matias ravno tako šepetaje.

Glas je prijazno nadaljeval:

– Kaj pa tako razpravljate, tamle pred vrati?

– Ženi sem razložil, da ne zaupate ljudem ... je rekel Matias in na plano izvlekel mehur s tobakom. Poglejte, Gaieta, vrgel vam bom dokaz, da me poznate. In je prek komaj odprtih vrat zalučal tobačnico v vežo.

Tedaj so se zaslišali škripanje zapaha, ki se je začel premikati, poskakovanje verige po tleh in klik-klik velikanskega ključa, ki se je obračal v ključavnici. Sredi stene je zazijala zlata reža.

– Dober večer! je rekel Matias in urno prijel za kljuko.

– Lep večer vam voščim ... Vrata so se odprla, za njimi pa se je prikazal droben možiček z bleščočim srpom v roki. Poleg možaka je stal deček kakih osmih let, ki je držal prižgano svetilko in mehur s tobakom.

Matias se je zarežal, ko je opazil nabrušeni srp.

– Ste se naju pa res ustrašili, Gaieta!

Možakar se je zarežal nazaj.

– Treba je poskrbeti za varnost in imeti orodje nabrušeno, kaj naj vam drugega rečem, kajne ... In ker tukaj pride mimo več lisic kot pa vozov, je bolje, da je človek previden ...

Vrgel je srp na tla, da se je rezilo grozeče zasvetilo. S kolenom je potisnil obe krili vrat v položaj, da ju je lahko spet zaprl, potegnil zapah nazaj, pripel na žabico verigo, ki je visela na steni, in zavrtel ključ v ključavnici. Vse to je opravil s počasnimi kretnjami, potem pa se je obrnil proti obiskovalcema in si trl roke. Nasmehnil se jima je:

– Zdaj pa lahko kakšno rečemo ... Sem si kar mislil, da bosta prišla ob trdi temi, kajnedo ... Dobrodošla! No, kaj bosta dobrega povedala?

– Saj si lahko sami predstavljate ...! Da ne misliva na nič drugega, kot da bi legla k počitku ... je izjavil Matias; iz otrokovih rok je vzel svojo tobačnico in dodal: Nisva vedela, da z vami živi Baldiret ...

– Glejte, puščavnik, samotno mi je bilo. V hiši prazno odmeva in sem rekel malemu: Pridi gor z mano, da mi boš delal družbo! Otrok pa, če mu pripovedujem stare zgodbe ... nima nič proti.

Možakar se je nasmehnil in pogledal fantiča. Fantič se je nasmehnil in pogledal možaka, čeprav je takoj nato sramežljivo povесil pogled.

Mila še ni odprla ust, razen ko je voščila dober večer. S pogledom je preiskovala prostor. Ker je bila luč tako šibka, je komajda lahko razbrala dvorišče, obdano z visokim zidom. Na sredi je stal obzidan vodnjak s skrivenčnim železnim vzvodom, na drugi strani pa je bilo videti obokan vhod v hišo in čisto zraven, na vogalu, kamnite stopnice ... Drugega ji ni uspelo prepoznati, ker se je možakar, ki si je še vedno mel roke in se smehljal, obrnil k njej in jo nagovoril:

– Povejte no, puščavnica, je res, da vam je spodrsnilo? Kako je pa kaj takega mogoče? Se vam je zvrtele v glavi?

– Kje pa! Spotaknila sem se ob korenine borovca ... Nič hudega ni bilo ... Pri tem se je Mila dotaknila ranjenega čela.

– Malo še krvavi, res; ampak za tako malenkost si ni treba delati skrbi ... Na rano natrosite prah kresilne gobe, pa se bo zacelila sama od sebe.

Obrnil se je proti dečku:

– Otroče, pograbi srp in gremo gor ... Ponovno se je nasmehnil zakoncema in dodal: Stavim, da danes nista še ničesar zaužila.

Matias mu je potrdil, da od zore nista še nič dala v usta. Ko so se vzpenjali po stopnicah, je deček s srpom in svetilko hodil pred njimi, drugi pa so v gosjem redu stopali za njim. Možak jima je rekel, da je pričakoval, da bosta prišla lačna, in je zato *za vsak slučaj* pripravil večerjo.

– Ne vem, puščavnica, če vam bo moja enolončnica všeč ... Najbrž že, ker ste s seboj prinesli najboljšo začimbo, torej lakoto! Mali in jaz nisva ravno najboljša kuharja ... Zasmejal se je in videti je bil židane volje.

Na Milo je takoj naredil velik vtis. Zdel se ji je dober človek, ki je vsakomur všeč in zna postreči. Bil je nizke rasti in suhljat, ampak tega ni bilo opaziti, ker je nosil kratko široko suknjo, in tudi hlače, ki so mu segale komaj do gležnjev, so bile široke. Vsa oblačila so bila stkana iz debele volne. Šubara mu je zakrivala polovico obraza,

a kljub temu se je videlo, da je golobrad po naravi. Ni bil namreč sveže obrit, temveč mu dlake sploh niso rasle. Nosil je okovane čevlje in vse njegove kretnje so bile počasne in preišljene. Mili se je zdelo, da mora imeti kakih štirideset let.

Tudi če ne bi vedela, da gre za pastirja, bi to uganila, ker je homedral po izbi in okrog sebe širil smrad po ovčjih kožuhih. Smrad je preveval prostor: začutila ga je, še preden sta potrkala na vrata, samo da sta se približala kmetiji. Zdaj pa, ko so se povzpeli v zgornje prostore, kjer svežemu zraku smradu ni uspelo preopditi, se ji je zdel še močnejši, neznosen.

Prečkali so strešno teraso in od tam stopili v kuhinjo. Šlo je za velik prostor, v katerem sten zaradi dima in mraka sploh ni bilo videti. Samo živahen lesk kositrne ali bronaste posode je potrjeval, kje se nahajajo. Pod obokanim dimnikom je žarela žerjavica, zraven pa je bilo nekaj temnega: mogoče kotel. V mračnem kotu je trdno stala miza na svojih štirih razkrcenih nogah. Zdela se je kot bajeslovná žival brez glave, ki preži v temi, da bo naskočila vsakogar, ki si upa vstopiti noter.

Mila je prepoznala še gladko in spolzko kamnito korito, vrata omare in mlin za moko ... Vse drugo pa je zanjo ostalo skrivnostno: skrivnostni mrak, poln presenečenj in neznanega.

Ne da bi prekinil pogovor, je pastir prižgal železno svetilko.

– Ob prvem večeru na gori bo že prav, da vas sprejemem kot goste. Puščavnica ni bila še nikoli v naših krajih, tako da jo bo treba dobro poučiti, kaj neda? Medtem ko ti pogrneš mizo, mali, ji bom razkazal hišo. Pridite z menoj, puščavnica ... Ozrl se je in opazil, da mu odkimava, zato je zastal: Pa se menda ja ne bojite duhov? Strah je okrog votel in na sredi ga nič ni! Ženske imajo pogosto to bolezen, ampak tu gori vas bomo ozdravili te razvade, če mi bo le Bog dovolil, da ...

Stopil je do nje in potem sta šla vštric. Mila je z očmi iskala Matiasa, a jima ni sledil, ostal je v kuhinji.

S pastirjem sta vstopila v veliko sobo, v kateri ni bilo drugega pohištva kot visoka stenska ura, nekaj miz in stolov. Na lesenem podu je vzdolž stene ležal dolg tram, ki se ji je zdel kot mrtva kača. Neopremljena izba jo je spomnila na samoto gorskih poti, ki so ždele v mrtvaškem prtu črnih meglic. Po hrbtu jo je oblila zona.

Pastir ji je povedal, da so v starih časih v tej sobani prirejali ples ob žeganju, ampak da jim zdaj prečastiti tega ne dovoli več, ker se boji, da bi se pod udrl.

Na eni strani je bila soba slepa, na drugi strani je imela dvoje vrat in čisto na koncu balkon.

– Stopiva še sem noter. To bo vaša spalnica, puščavnica.

Postelja je bila postлана, prekrita s pregrinjalom v barvi jajčnega rumenjaka, tu so bili tudi predalnik, nekaj stolov in umivalnik za roke. Polkna so bila odprta, toda okna so bila brez šip in v notranjost je vel leden piš, ki je skorajda ugasnil svetilko.

– Kako vendar smrdi iz ust temu presnetemu Velikemu vrhu!

Pastir je zaprl polkna in obesil svetilko na steno, potem pa s prstom pokazal na uokvirjeno svetinjico.

– Sveti Poncij, puščavnica ... Imeniten svetnik vam je to, zaščitnik reda in čistoče.

Mila je pogledala svetnika, ki je nosil škofovska oblačila in mitro na glavi. V levi roki je držal pastirsko palico, desno pa je dvigoval v znaku blagoslova, z iztegnjenim kazalcem in sredincem.

Stopila sta v sosednjo sobo: tudi tukaj je stala postelja, vendar nepostлана. Tu so bili še omara, dolga miza in sedem ali osem stolov s sedalom iz rogozovine. V kotu nasproti so polžje stopnice vodile navzgor, v kotu zraven njiju pa je zijala odprtina za zavite stopnice navzdol. Druga nasproti druge sta viseli podobici svetega Poncija,

povsem enaki, nalepljeni na steno s klejem. Na njima je bil mučenec upodobljen med dvema vazicama, polnima vrtnic.

– No, ljuba puščavnica, tole je torej vaš novi dom ... Za ptičke, ki naj za zdaj tukaj živijo, je kletka dovolj velika, in če bi bilo ptičkov še kaj več, bi tudi ostala dovolj prostorna ... Prejšnji oskrbniki so imeli tudi po šest ali sedem otrok ... Pri zadnjem jih je bilo tukaj osem, če štejem odrasle in otroke, pa je imel vseeno vsak kotiček zase ... Zdaj vam pokažem še cerkvico, ki je res paša za oči, vam povem, da je ... Poleg tega ... V tistem trenutku je nenaden zvok pretrgal njegove besede, ona pa je čisto prebledela. Gaieta se je tako glasno zarežal, da se mu je svetilka v roki zamajala.

– Ste mi pa res za šalo, puščavnica! Prisežem, da še nisem videl nikogar, ki bi se znal tako lepo prestrašiti, res ne ...! Ko je prišel k sebi, je mirno dodal: Tega se nimate kaj bati, to ni nič, kajne ... Samo čuk v zvoniku vam je zaželel lahko noč ... Jutri ga boste videli; zdaj nima smisla, da greva tja. Pa še preveč bojazljivi ste mi, puščavnica, takoj ko sem vas ugledal, sem to uganil ... Treba se bo spremeniti, če hočete ostati v teh krajih, drugače se vam bo še zmešalo ... Veste, strah si človek sam ustvari. Kar raste na zemlji in kar se podi pod milim nebom, se za ljudi malo briga ...

Mila se je ob njegovih besedah zasmejala sama pri sebi, ker se je spomnila, da ju je pastir pričakal z nabrušenim srpom v roki in koliko je trajalo, da je odklenil vrata.

Leseni pod v sobani je zaškripal. Pred njima se je pojavil Matias:

– Kam sta se pa izgubila? Res se mi nekam obirata!

Prišel jima je povedat, da je Baldiret že pogrnil mizo in da je zdaj res že čisto izčrpan. Mila mu je sledila s pospešenimi koraki, a jo je Gaieta ustavil.

– Preden sedemo k mizi, morava še v cerkvico. Le kaj bi si svetnik mislil, če ste do njega tako brezbrizni? Začel se je spuščati po polžjih stopnicah in si svetil s svetilko.

Matias je tlesknil z jezikom, bil je zlovoljen. Kljub temu je Mila ubogljivo sledila pastirju.

Močan duh po zatohlem ju je presenetil že na sredi stopnic, a ko sta vstopila v cerkvico, ju je objel hlad grobnice, kot bi ju kdo zavil v mokro cunjjo. Mila se je zdrznila in skrila glavo med ramena.

Cerkvena ladja je imela tako nizek strop, kot bi bila tunel, vklešan v živo skalo, iz nje sta vela hlad in vlaga, na koncu pa se je nekaj medlo svetlikalo, nekaj nedoločnega: glavni oltar je bil to.

Gaieta si je šubaró stisnil pod ramo in se prekrížal, potem je tudi Mili pokazal na posodo z blagoslovljeno vodo. Počasi je stopil do oltarja, pokleknil in sklonil glavo. Ko je bil ponovno na nogah, je visoko dvignil svetilko in jo premikal z desne na levo in z leve na desno.

Pod obokanim stropom je Mila ponovno zagledala svetega Poncija. Obkrožen je bil s pozlačenimi, a zadimljenimi okraski. Tu so bili debelušni angelčki, ki so imeli kožo vso obdrgnjeno in ranjeno, ter vaze, prepolne umetelnih papirnatih rož, obledelih in polomljenih. Svetnik je bil drobne postave, z napihnjenim trebuhom in dolgo sivo brado. Na glavi je nosil mitro, v eni roki držal palico, drugo pa je dvigoval v znaku blagoslova, z dvema iztegnjenima prstoma. Izpod oblačil, ki so se zvijala, kot bi plapolala v silnem vetru, mu je kukalo stopalo, dolgo, mehko in zašiljeno. Spominjalo jo je na prazen Matiasov mehur za tobak. To je bilo že tretjič, ko je v tako kratkem času ugledala svetnika, a se ji do sedaj še ni zdel tako grd. Imel je brado nedoločne barve, trebuh pa je bil napihnen kot pri nosečnici. Povrhu pa še to čudno stopalo, za katero se ji je zdelo, kot da ne sodi k telesu. Milo je občel čuden občutek, ki je nihal med gnusom in tesnobo. Kasneje se ni več mogla spomniti, ali je tedaj sploh odmolila do konca očenaš, ki ga je začela nehote žebrati.

Cerkev ji je povzročala trepet, ki se je razširil v vse koticke njene-ga telesa. Drgetala je, ne da bi se mogla obvladati.

Pastir bi ji bil rad vse podrobno razkazal, ampak ker je vedel, da je Matias neučakan, je opustil prvotno namero.

– Prideva nazaj kdaj drugič, puščavnica ... Boste že še vse spoznali, lepo počasi, kajneda? A jo je vseeno opozoril na votivne darove, ki so viseli na stenah: poslikane tablice, roke in noge v rumenem vosku, lesene bergle, razbarvane kite las ... vse polno zaprašenih, nagnitih predmetov, kot bi bili pozabljeni na zapuščenem podstrešju. Pastir je obkrožil oltar z zadnje strani in izstopil skozi vratca v kotu.

Mila je zadihala, kot bi stopila na plano iz ječe. Vratca so vodila v zakristijo, zatrpamo s škatlami in nakopičenimi predmeti. Od vhoda je videla še dodatno sobico, ravno tako natrpamo s kramo, prahom in pajčevinami. Samo da sta stopila noter, ju je sprejelo glasno lajanje in vztrajno škrabljanje po vratih na koncu hodnika.

Mila je naredila korak nazaj, Gaieta pa je zaklical:

– Joj prejoj, Čuk, če te ujamem! Jezik ti bom dal odrezati, če boš še naprej tako razgrajal! in je odprl zapah na vratih.

Pes je skočil nanj, kot bi ga nameraval požreti.

– Ne bojte se, puščavnica: samo igra se ...

Toda pes je potuhnjeno renčal, pogledoval na obiskovalko in potem spet Gaieta. Ta ga je zgrabil za vrat in ga potisnil do dekletovega krila.

– Kaj se pa greš, mrcina! Gospodarico si nalajal? Dobro jo povohaj, da jo boš poznal in tega ne boš več počel ...!

Zagrozil mu je z dvignjeno roko in pes je utihnil.

Potem sta se znašla v štali. Toplota in močan smrad sta dekletu vzela sapo, a je kljub temu opazilo bele kožuhe, ki so se raztezali od ene stene do druge kot umazan sneg sredi noči.

– Hud sem za ovce, veste, ji je z nasmeškom priznal pastir. Kot čreda otrok so, ki mi je z neba padla v naročje, vam rečem ... Jutri

vam bom pokazal jagenjčke našega svetnika: ti so najlepši med vsemi.

Na drugi strani staje je bilo videti obok, ki ga je ob prihodu opazila na dvorišču in se je temno odražal od nekaj svetlejšega nočnega neba; lesen plot je živini preprečeval, da bi zbežala.

Šla sta skozi trop, pes jima je sledil. Mila je visoko dvigovala krilo, a je pri vsakem koraku stopila na kaj mehkega, tako da je od gnusa pripirala oči.

Živali so poležavale po tleh v skupinah: nekaj ovc je bilo kljub temu pokonci, začarano so buljile v svetlobo. Oven je zamolklo zablejal in se jima začel grozeče približevati.

– Kaj je pa s tabo, Herodot? ga je vprašal pastir in se ustavil, da bi ga popraskal med rogovi. Oven je sklonil glavo zaradi ugodja. Mila je lahko v miru občudovala krepko rogovje, ki mu je v spiralah raslo iz glave.

– Pravite, da je takle samec res nevaren?

– Ovni ne poznajo strahu, puščavnica, kajneda ... Če tegale ne bi imel pravilno udomačenega ...!

Pastir je poslal psa nazaj in zaprl ograjo. Stopila sta na dvorišče in se po zunanjih stopnicah spet povzpela gor.

– Kakšen mraz! je zaklicala Mila in se trepetaje ozirala v jasno nebo.

– Pa kaj še! To je vendar vreme milo kot med v satju, puščavnica! Je pa res, da če človek stopi na plano iz te toplote, se mu zazdi, da ga bo že zaradi najmanjše sapice pobralo.

– V štali je bilo res toplo.

– Dobro ste to povedali! Raje imam toploto svojega tabernaklja, ki nima drugega kot šop slame na tleh, kot pa najboljšo posteljo s sedmimi žimnicami tam gori. Tako je to, kajne?

Kuhinja je bila sedaj čisto drugačna. Pod stropom je visela zelena petrolejka s tubo iz brušenega stekla. Svetloba se je lomila in od-

sevala na vse strani kot peščica diamantov, da se je vse razživel. Miza je bila pogrnjena s prtom, na prtju pa je stal jušnik in štirje globoki rumeni krožniki, ki so se zdeli narejeni iz pravega zlata. Pastir je ugasnil svojo svetilko in jo obesil pod polico nad kaminom.

– Ste pripravljeni, puščavnica? Rekel bi, da ste se dovolj dolgo postili ... nato pa se je presenečeno ustavil.

– Jušnik je prazen ...! Kaj se je vendar zgodilo, mali?

Otrok se je prestrašeno smehljal in si drgnil uho z ramenom.

– Kaj naj stavim, da si pozabil postreči hrano? Imaš pa res kratek spomin ...! Iz kotla je ne bomo mogli jesti; poparili bi si usta in brke ...

Brž je stopil do ognjišča, zgrabil kotel, ga prinesel do mize in nalil juho v jušnik. Zadišalo je po vsej kuhinji in dvignila se je bela sopara, kot bi iz jušnika visoko odgnali poganjki ovijalk. Vsi so zadovoljno vpijali vonj.

– Kako dobro diši! je presenečeno vzkliknila Mila.

– To je pastirska mineštra, puščavnica, ji je odgovoril Gaieta, medtem ko je odnesel kotel nazaj. Strok česna, vejica timijana, nekaj kapljic olja in naj se to lepo kuha. Moški ne znamo pripravljati zapletenih jedi.

Kljub takšni skromnosti se je Mili zdelo, da je juha zelo okusna: ob vsaki žlici se je vanjo vračala moč, in ko na krožniku ni ostala niti kapljica, je obrnila hvaležne in ganjene oči v drobnega možica. Kaj ni lepo, da je tako hitro naletela na takšno dobro dušo! Le kako bi se znašla prvo noč, če bi morala sama poskrbeti za vse?

Po juhi je Gaieta prinesel na mizo rižoto s polenovko. Tedaj je Mili ušel prikrit nasmešek: riževa zrna so bila čisto razkuhana.

– To me je stalo dela! je zadovoljno izjavil pastir. Da sem se domislil, kaj naj vam skuham, sem prebedel eno celo noč. Premišljeval sem: kaj jim lahko daš dobrega za pod zob ...? Ničesar takega se nisem mogel domisliti, pa sem tuhtal in tuhtal, dokler me ni dohitela

zora. In sem skočil z ležišča, pustil otroka, da naprej smrči, in stekel dol do Nine; tam sem ujel gospodarico, skupaj sva se usedla in ona mi je predlagala rešitev.

Ustavil se je in trikrat ali štirikrat pošteno zajel z vilicami.

– Pa res ni slaba tale rižota ... Kaj se vam zdi, puščavnica, vam, ki se spoznate na hrano?

Lakota je delala čudeže, vsem se je zdelo, da je riž še jeder, čeprav je bil v resnici čisto spackan.

Po večerji so se Mili žalostne misli razbežale. Šara, nakopičena v cerkvisi, se ji ni več zdelo nekaj nepremagljivega in samota v gorah tudi ne dokončna. V neznanem pastirju je začutila toploto doma, ki jo je potešila in umirila.

Legla je k počitku s to mislijo; a postelje ni bila vajena, bila je polna izboklin, neravna. Bila je utrujena, a ker je od daleč slišala tiho, toda nepretrgano šumenje El Brama, ki je prodiralo v izbo z vseh strani, pa ostre klice čuka, ki je živel v zvoniku, dolgo časa ni mogla zatisniti oči. Sanjala je, da je zbežala od gorske cerkvice in odšla domov, v dolino; toda pred njo so vstajale vedno nove gore in imela je občutek, da jih nikoli ne bo mogla prehoditi do konca. Hodila je in hodila, dokler ni v daljavi zagledala luči. Hvala bogu! je pomislila. To je pastirjeva leščerba ... In je še naprej hodila navzdol, vsa vesela. Ko pa se je približala luči, je opazila, da se je svetlobna pika medtem podvojila in da to ni pastirjeva svetilka, temveč so pred njo oči svetega Poncija; oči svetega Poncija iz kapele, ki je zdaj oral v oljčnem gaju; eno roko je držal na plugu, drugo je dvigal v zrak v blagoslovu in oba prsta sta bila kakor okamnena. Na tleh je opazila dolgo, brezoblično stopalo, ki jo je spominjalo na Matiasovo tobačnico ... Mila je skušala pobegniti pred svetnikom, toda zgrabil jo je in ji na glavo natrosil rdeče kroglice, sadove lobodike. Začutila je, kako so našle pot v njena usta, in pomislila, da to najbrž pomeni, da je njena lobanja počena. In res: kroglice so se valile

noter skozi režo ob obrveh, ki je zijala kot odprta rana. Kotalile so se vanjo in ji povzročale takšno bolečino, da je svetnika rotila, naj jih za božjo voljo preneha metati vanjo. Tedaj je svetnik bruhtil v krohot, zamajal se mu je trebuh noseče ženske in s prezirom ji je za-brusil: Puščavnica, puščavnica, puščavnica ...! Kako je sovražila ta naziv. Milo je stiskalo pri srcu in planila je v neutolažljiv jok; pastir jo je tolažil kot otroka, brisal ji je solze in ji nežno prigovarjal: Nič hudega vam ne bo ... vam bom na rano natresel pepela!